

הארט השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

פרשת במדבר תשפ"ו
גיליון: 216

א לעכטיגער שבת

מאת הרב יהודה צבי שפירא

שְׁמַא קָא גָרִים

פְּנִינֵי הַפְּרָשָׁה

"וידבר ה' אל משה במדבר סיני" (א א)
"במדבר" מלשון 'מְדַבֵּר' - דיבור, ופרשה זו נקראת לפני חג השבועות, קבלת התורה, וכמובא הסימן על כך "מנו ועצרו". כי עיקר התורה היא בדיבור 'כי חיים הם למוצאיהם' - וכמובא בדבריהם (סנהדרין צ"ט): 'אדם לעמל יולד איני יודע אם לעמל פה'. וזהו: "במדבר - מְדַבֵּר".

"באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר" (א א)

בספר: **רבי ייבי יוסף** (להרה"ק רבי יעקב יוסף מאוסטראה): **דלפעמים יש שאדם משיג גדולת השם יתברך, ואינו רק לפי שעה, ואח"כ נתנם שכלו ואינו מבין כלום.** כי מה שהשיג להבין קצת גדולת ה' יתברך לפי שעה היה התעוררות מלמעלה להחזיר אותו למוטב. ובסיום דבריו שם: **זוה שאמר הכתוב "באחד לחדש השני", היינו שיוכה לרוח הקודש - "באחד" כשיבין אחדותו של השם יתברך, ולא בפעם ראשון שנותנים לו לטעום מן השמים הדבקות, אלא "בחדש השני", כשיתחדש אצל האדם בפעם שנית דבקות, על ידי שיתחזק מעצמו לבוא מעצמו אל הדבקות יתפרד מן הקליפות, אלא "בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים" - כשיתחזק וישנה פעם שנית בדבקות אל השם יתברך, אזי יבוא לידי רוח הקודש.** דעיקר העבודה שישנה בה פעם שניה באיתערותא דלתתא. ויעו"ש בארכה במשל המבעש"ט ע"כ.

ואפ"ל בדבריו: זהו סיום הפסוק "לאמר" שבכוח הדיבור בכוח האמירה, יוכל תמיד להתחזק להתעורר ולהידבק מכוון הוא להשי"ת. וכמובא ב'ליקוטי מוהר"ן' (תורה י"א) על "אמרי אנשי" (מנחות פה): **"הינו על ידי האמירות, על ידי הדבור של איש הישראלי, הוא אמאי לו לכל המקומות שצריך לעשות תשובה".** וכבר מובא בארכה ממעלת הדיבור דקדושה, דמלווה את האדם בכל המקומות, ומקרבו אליו ית'.

"במספר שמות" (א ב)

'במספר' מלשון 'ספיר ונהיר' - שהשמות של בני אדם מאירים לאדם על דבר עבודתו, וכמובא ב'שיחות הר"ן' (סעיף צ"ה): 'דע שהשם שנותנים לו לאדם הוא לפי הפעולה שיש לו לאדם לעשות באדם'. וזהו: "במספר שמות".

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם במספר שמות כל זכר לגלגלתם" (א ב)

אפ"ל בהקדים: ע"פ המובא בספר 'אור לשמים' (להרה"ק רבי מאיר מאפטא): **"משפחות לשון אסופה שנתקבצים ביחד"** וזהו: **"שאו את ראש כל עדת בני ישראל" - דלרומם את נפשות בני ישראל, הוא עיי' "משפחותם" דזהו ההתקבצות שכתוב: "ואבית תהילה", שמתקבצים יחדיו, וכל אחד בא עם רצונותיו הוא, וכמובא על כך ב'ליקוטי מוהר"ן' (תורה יג). ובהמשכו של קרא: **"במספר שמות כל זכר לגלגלתם"** דעיקר יופי ההתקבצות שכל אחד בא עם מהותו הוא ומשפיע לחברו. וכמובא ב'ליקוטי מוהר"ן' (תורה ל"ד) **דכל אחד מישראל יש לו נקודה מה שאין לחברו, וזאת הנקודה צריך להאיר בחברו.****

"לדן אחיעזר בן עמישדי" (א יב)

אפ"ל רמז דבשבת: "דן" שהוא מסאף לכל המחנות, השבט האחרון, מרומם בשם נשיאו ההתחזקות ותקוה. וזהו: 'אחי - עזר' לשונות של קירוב: 'אחי' ו'עזר'. 'עמי - שדי', התכללות כלל בני ישראל - 'עמי' בשמו יתיש שם: 'שדי'.

בתשובה, האם אוכל לתקן את אשר עיוותי?.. ענה לו הרמב"ן: 'הלא אמרתי לך פסוק זה! לך אבנר ספינה אחת ללא ספן וללא חבל ורב-חובל. ישב על ספינתו והפליג לים הפתוח, וצעק צעקה גדולה ומרה. ובסערת גלי הים אבדה ספינתו ולא נודע סופה. אך הרמב"ן אשר לא נעלם ממנו כל רו', ידע שהספינה טבעה במצולות ים, והרבה להתפלל על נשמתו. לאחר זמן בא אותו תלמיד לרמב"ן בחלומו, הודה לו על תפילתו, שבזכות תפלתו נידון בגיהנום י"ב חודש, ולאחריהם הייתה לו כפרה.

שם האדם לפי מעשיו ופעולותיו

על מהות שמו של האדם ואשר בה מרומז מעשי האדם - דלו לנו רבותינו אבני חן נוספות, וראוי שאלו לא ימושו מנגד עינינו. וזה לשונו ב'שיחות הר"ן' (מ"ד): **'בענין שמו של אדם, השם הוא דבר גדול מאד, ודיבר הרבה מזה. וביותר דבר מרבי שמעון תלמידו, באמרו: ששמעון הוא צירוף 'עון משי' ולא רצה לבאר ביאור הדבר, ואמר שצירוף ה"נ"ל זה ממש כל ענינו ובחינתו של ר' שמעון. ר' שמעון זה היה אחד מתלמידיו החשובים... ומכלל דבריו הבנו שכל אחד כפי ענינו, מדרגתו ובחינתו, כן יש לו איזה צירוף ורמז'. וברוח דברים אלו המראים ההקבלה שבין שמו של האדם לבין פעולותיו, מעשיו ותיקונו מתבחרים ביתר בהירות מלשון קדשו (שם צ"ה): 'דע שהשם שנותנים לו לאדם הוא לפי הפעולה שיש לו לאדם לעשות באדם. ויש אחד שעושה הפעולה שלו בחצי שנים שיש לו וצריך לקרוא לו שם אחר, דהיינו שם חדש'. ואף מוסיף וכותב: 'השם שנותנים לאדם, הוא לאחר מיתו הלבונות שלו, כי השם הוא בחינת לבושין, כמ"ש 'אני ה', הוא שמי וכבודי, לאחר לא אתן את 'כבודי' זה בחינת לבושין, כי ר' יוחנן קרא למאניה מכבודותיה'. ובהמשך: **זוה שקוראין לחולה שם אחר, כי השם שיש לו מוקדם כבר עשה את הפעולה שלו כפי אותו השם שהיה לו, והיה ראו לו למות לפיכך קוראין לו שם אחר, שיהיה לו פעולה אחרת ויוכל לחיות עוד כמה שנים על ידי שקוראין לו שם אחר כדי לעשות הפעולה כפי אותו השם. ומסים בדבריו: 'ועל כן משה רבינו עליו השלם, היו לו כמה שמות כמו שאמרו רז"ל (מגילה י"ג): 'כי בכל פעם עשה הפעולה שלו כבר לפי השם, והיה צריך בכל פעם שם אחר לעשות פעולות אחרות.****

שמו של הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג

ועד כמה שמו של האדם קשורה בנשמתו, במעשיו ובתיקונו הוא, מאלפנו בינה בעל ה'מעבר יבק' (פרק כג) בכתבו על דבר המדרש (כי תשא) שאמר הקב"ה למשה לך מנה את ישראל. אמר משה 'איני יכול לעמוד על מנינם'. אמר לו: 'טול ראשי אותיות של שבטים, שכל שם מורה על מהות ועצמות האדם. וגם זאת נלמד; שגאולת עם ישראל ממצרים הייתה בזכות שלא שינו את שמותם. ופוק חזי ברוממות שם האדם לקראתו בשמו היהודי, ממה שסיפר הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג, שהיה בן י"ב שנה ביום מותו, והיה לוי, כשמואל הקרמני שגם היה לוי ונפטר בהיותו בן י"ב שנה, ואמר על עצמו, שהוא גלגולו של שמואל הקרמני, ואם לא היו משנים שמו משמואל, ל'שמעלקא' היה ממש בכל המעלות כמו שמואל הנביא... אכן, שמו של היהודי - דבר הנראה קמה בכך, אך כהררים התלויים בשערה, ותלילי תילים של אורות והשפעות כרוכים בכך. נפשו ומהותו ופנימיותו כרוכים הם בשמו - שם האדם.

השבוע אנו קוראים בפרשה שמושה רבינו נצטווה למנות את בני ישראל בשמותם. "במספר שמות". ובהמשך, הפסוק מפרט עוד הפעם: "ואלה שמות האנשים", ומפרט את שמותיהם בפרוטרוט. ב'ליקוטי הלכות' (סימני בהמה וחיה טהורה ד יד) כותב על הדגש זה בכתבו על חשיבות עצם שמו של האדם לנצח. וכך לשונו הערב:

"וזהו במספר שמות, 'במספר שמות' דייקא, כי צריכים להודיע להטוב הכבוש שמו דייקא שהוא כלול בשם ישראל, כמו שאמר: 'ובשם ישראל יכונה אלו הגרים'. כי כל זמן שזוכר היטב שמו, עדין בקל יכולין להוציאו משם. ועקר השיכחה מה ששוכח הטוב מעלתו, הוא מה ששוכח את שמו. וזה בחינת מה שהמות שוכח שמו שאינו איש כשר באמת, כי עיקר השם הוא ששורשו שם ה', ומי שמזכיר עצמו בכל פעם ששם ישראל נקרא עליו, אף אם הוא כמו שהוא, כי אפילו פושעי ישראל כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, כי נקרא פושעי ישראל, יש בו התפארות פרטי. ומי שמזכיר עצמו בזה בכל פעם בקל, יוכל לשוב לה' יתברך, כי אין הטוב שלו שוכח מעלתו לגמרי, מאחר שזוכר עדין ששמו ישראל, אשר כל העולמות נבראו בשבילנו ובנו נמלך ונתייעץ בבריאת עולמו וכו'".

נפש חיה הוא שמו

ובגדל מעלת שם האדם, נוכל ללמוד מדבריו הק' ב'ליקוטי מוהר"ן' (תורה נ"ו), בכתבו: **השם הוא הכלי של הדבר, שבהשם הזה נגבל החיות של הדבר הזה. כמו שכתוב (בראשית ב): 'ונפש חיה הוא שמו', שבהשם נגבל הנפש והחיות של כל דבר. והוא כן כשקורא את האדם בשמו, הוא מוזמן תיכף אצלו, מחמת שבהשם נגבל כל הנפש והחיות שלו. ויעויין עוד ב'ליקוטי מוהר"ן' (תורה נ"ט ר"ס) ששמו של האדם הוא בחינת נפשו, ע"ד הכתוב (בראשית ב): 'ונפש חיה הוא שמו'.**

סיפורו של אבנר עם הרמב"ן

ועל מהות שם האדם הרמוז בתורה, נוכל ללמוד מסיפור נורא זה. היה לו לרמב"ן תלמיד בשם אבנר שיצא לרבות גולה, וברבות הימים אף נשתמד רח"ל ועלה לגדולה עד שנעשה לשר גדול. והיה לו ביום הכיפורים שלח לקרוא אליו את רבו הרמב"ן, וכשבא לפניו, לקח חתיכת בשר איסור, בשלו, ואכלו לעינו. כשכלה לאכול, שאל את הרמב"ן: 'על כמה כריתות עברתי היום?' השיבו הרמב"ן: 'ארבעה כריתות'. אמר לו השר: 'והלא על חמש כריתות עברתי?' והתחיל לפלפל עם בהלכה, עד שהרמב"ן הודה לו שהצדק עמו.

'הגד נא לי מה הביאך למידה זו, שכפרת בתורת משה אחר שאתה בקי כל כל בתורה' - שאלו הרמב"ן. ענה לו המשומד: 'פעם אחת שמעתי את דרשתכם בפרשת האזינו, ואמרתם שבה - בפרשת האזינו - כלולים כל המצוות וכל עניני העולם. ובעיני היה מן הנמנע, ומכאן פקרתיי'. ענה לו הרמב"ן: 'אני עדיין אומר כך, ואם אינך מאמין - שאל ואומר לך'. תמה התלמיד ואמר: 'הגד נא לי, היכן רמוז שמי בפרשת האזינו?'. קם הרמב"ן והפציר בתפילה לפני בוראו ונפל פסוק זה בפיו: **'אפאיהם אשביטה מאנוש זכרם',** אם נצרך את האות השלישית מכל התיבות הללו, יצא 'אבנר'. כשמוע התלמיד את הדבר, חרד חרדה גדולה עד מאד, ונפל על פניו ושאל את הרמב"ן: 'באם אחזור

הַמִּשְׁךְ פְּנִינֵי הַפְּרָשָׁה

"איש על מחנהו ואיש על דגלו לצבאותם" (א נ"ב)

אפשר לומר בזה, דאף שעיקר תפקיד האדם הוא ב'איש על מחנהו' - עבודתו ותפקידו הוא, אך עם זאת ישנה גם העבודה להאיר לשני ולזולת, וזהו: 'איש על דגלו' - 'דגל' - מלשון הגבהה והרמה, נס להתנוסס. וכלשון הרמב"ן עה"פ: 'ובני ישראל יוצאים ביד רמה - שעשו דגל ונס להתנוסס'. שעבודת איש הישראלי הוא הוא בשני הבחינות; להגביהה, לרומם ולהאיר לזולת. בנוסף עיקר העבודה - של: 'איש על מחנהו', וכחמשכו של כתוב: 'לצבאתם', להאיר לכלליות בית ישראל. ויעוין בליקוטי הלכות (נטי"י לסעודה ו'): על ענין הדגלים שהם בבחינת הקיבוץ של ישראל, שצריך כל אחד להאיר הדעת הקדוש בחבורו.

"איש על דגלו" (ב ב)

במדרש, 'דגלו עלי אהבה'. ואפ"ל: דגלו לשון דילוג, וזהו 'איש על דגלו'. ע"ד הכתוב (מלכים א'): 'וחזקת והיית לאיש', דלהיות איש - צריכים לכך חיזוק מיוחד, והחיזוק הוא דרך 'ודגלו' - לדלג ולבלי להסתכל על הקשיים והמניעות. ובדבריו ב'חיי מוהר"ן' (רטו): 'אשרי כשזוכין לקפץ ולדלג על כל המניעות וזוכין לגמור ולעשות איזה עובדא טובה'. וזהו: 'איש על דגלו' דחיוק של 'איש' - 'והיית לאיש' - תלוי בדגלו - לשון דילוג.

ל"ג בעומר בתלמוד תורה "אהבת משה"

סיפורים מאירים

למפחתם לבית אבותם" (במדבר א ב)

רבי שמחה אביו של רבינו

רבי נחמן מהורדנקה תלמידו ונאמן ביתו של הבעל שם טוב, רם היחס למלכות בית דוד - היה סבו של רבינו רבי נחמן מברסלב. בנו רבי שמחה נשא לאשה את פייגא בתה של אדל הצדקנית, בת מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב זכותו יגן עלינו.

רבי שמחה התייתם מאמו בחיותו קטן לימים, וכבר בחיותו תינוק רך הובא אל בית הבעל שם טוב הקדוש. כשהבעל שם טל על עצמו לגדל את הילד ולדאוג לכל צרכיו. אין פלא איפא כי ילד זה הלך והתפתח אילן נאה ומופלא מאוד. מגיל חודש ומעלה שכן בבית הקדוש, ספג לקרבו את האוויר הנעלה והוד, וקדושה וטהרה מלאו את לבו מאוד.

שמחה; הנער היתום מאמו זכה להתחנך אצל הבעל שם טוב, כי אביו רבי נחמן מהורדנקה היה עסוק בצרכי צבור ובדברים העומדים ברומו של עולם, על כן נהח נמנע היה שרבי נחמן יגדל ויחנך את בנו בעצמו, ומכיוון שדאג שבנו יגדל ויפרח במעלות התורה והחסידות, היראה והקדושה, ביקש שם הבעל שם טוב שיפרוש חסותו על יתומו הקטן ואכן זכה להסכמתו.

הבעל שם טוב שאב קורת רוח מהתפתחותו של הילד, ופעם אחת אף אמר לבתו החביבה אדל הצדקנית: "ראי ילד זה, כמה טוב ומוצלח הוא".

בן עשר שנים היה רבי שמחה, כאשר מחנכו ומאמצו - הבעל שם טוב הקדוש שתלק מן העולם בשנת תק"כ.

אדל הצדקנית הבינה מדברי אביה הגדול, כי רבי שמחה שהתגדל בביתו, הנו החתן המיועד בעבור בתה מרת פייגא.

פייגא, בתה של אדל, הייתה דמות נעלה וחשובה לאין ערוך, צדקנותה ומעלותיה מפורסמות היו עד מאוד. צדיקים העידו עליה כי הנה בעלת רוח הקודש. אחיה הקדושים והמפורסמים - רבי ברוך ממעזיבו' ורבי אפרים בעל "דגל מחנה אפרים", החשיבו אותה מאוד מאוד, ואף כינו אותה בשם "פייגא הנביאה".

אמה הצדקנית של פייגא, אדל, הכירה כי הזיווג מתאים, וכי לא לחינם היה הבעל שם טוב מעורר את תשומת ליבה לטיב הנער, ואכן, יאה הוא כי רבי שמחה ישא לאשה את בתה הצדקנית מרת פייגא. כך התקיים ה"קנין" בין הבעל שם טוב הקדוש ובין רבי נחמן מהורדנקה, שעוד בתחילת התקשרותו אליה, כשרבי נחמן בעצמו השתדך בזיווג שני שני הכוונת הבעל שם טוב, שאל את פי הבעל שם טוב מה הוא יכול להעניק לו בתור שכר "שדכנות"... השיב לו הבעל שם טוב: "רצוני כי כאשר יולד לך בן, תשתדך עמי". ואכן דבריו התקיימו בשידוך זה - כאשר רבי שמחה בנו של רבי נחמן מהורדנקה נשא לאשה את הצדקנית מרת פייגא, נכדתו של הבעל שם טוב הקדוש.

בין עצי היער העתיקים, רחוק משאון העיר, נסתר מעיני הבריות, פוסע רבי שמחה בגפו. רעיונותיו דבוקים בקדוש-ברוך הוא, ולבו קשור עם בוראו, וכל כולו פרוש מן העולם הגשמי. דומה כי מרחף הוא על פני אדמת היער, נוגע ואינו נוגע באדמה המוצקת, הגשמית אשר פרוסה תחת כפות רגליו.

איש קדוש הוא רבי שמחה. קדוש מופלא, נעלה ונשגב מדעת הבריות, אין האנשים יודעים אותו ומכירים בו. עובד הוא את השם יתברך בהסתר ובהעלם גדול.

ימים רבים, שבועות וחדשים, מתבודד רבי שמחה בין עצי היער הצפופים, אינו מרגיש כלל כי מחפשים אחריו, וכי מישוהו חושב עליו ודואג לו. מחשבותיו משוטטות בעולמות סמירים, מתעמק הוא בתורת רבו הבעל שם טוב. הלימוד הנעלה פותח לפניו שערי קדושה וטהרה והשגות נעלות מאוד. כלום שכח כי נשא אשה? האם אינו יודע כי פייגא הצדקנית יושבת בביתה, ודואגת לבעל נעוריה?

רתוק הוא למקומו ביער הגדול והעצום, בחגוי הסלע, או בצל העץ. יושב או עומד, מתנענע או צועק, עסוק הוא בתורה, תפילה ועבודה.

רק אחת לתקופה ארוכה מתנער הוא לפתע מסביבתו ושמ פעמיו הביתה. שוהה זמן מה בבית, עיניו יוקדות ולבו בווער באש קודש השם יתברך. עוד קט והוא שב ליער, להתדבק בקדוש ברוך הוא ובעבודתו בהתבודדות, רחוק מעין רואים.

צדיק נסתר היה רבי שמחה בחייו. צדיק יסוד עולם נסתר היה בחייו, ונעלם ולא ידוע אף לאחר פטירתו. אף-על-פי שחי ופעל במעזיבו', עירתו וידיעה והמפורסמות של מרנא אור שבעת הימים הבעל שם טוב, איש אינו יודע את מקום קבורתו ומצבתו עד עצם היום הזה.

בביתו של רבי שמחה אשר קיבל מהבעל שם טוב, נאספו החבריא הקדישא של התלמידים לעתים קרובות, כאשר רבנו עודנו ילד קטן - שם עיניו ולבו לכל הגה ושיח היוצאים מפהם.

לאחר שנים, כאשר רבינו כבר התפרסם בעולם היהודי, סיפר למקורביו, כי רבות מהשגותיו הנעלות השיג על-ידי הקשבתו הדרוכה לישיחותיהם וסיפוריהם של הצדיקים שהתאספו בבית אביו. לבו הרך של הילד התקשר בעבותות חזקות, לליבויהם של הצדיקים האורחים.

אלו היו הוריו הדגולים והקדושים של רבינו הקדוש מוהר"ן מברסלב, גזע תרשישים ומצוקי ארץ - בנם של הצדיק רבי שמחה ומרת פייגא הצדקנית, ונכדם של מאור ישראל הבעל שם טוב, ושל רבי נחמן מהורדנקה זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל.

מִן הַפֶּאָר הַהַא יִשְׁקוּ הַתּוֹרָה

ילדים יקרים! מתקרבים אנו לחג השביעות, זמן 'קבלת התורה'. שבו אנו יכולים ומסגלים להתחדש במתקנות למוד תורתנו הקדושה.

נשמיל לנצל זמן נעלה זה, להתחדשות בלמוד התורה, וביותר בימי הנצרות, שחכמינו הקדושים הפליגו במעלת למוד של: 'אָרְסָא דִּינְקוּתָא' למוד התורה של ילדים, שְׁזָה לא נשכח, וְנִחְרַט לַעַד.

רבנו הקדוש, רבי נחמן מברסלב, נצל את ימי ילדותו - לעסק ולמוד תורתנו הקדושה.

כבר כשהיה ילד קטן בא עם הצעה לרבו: 'שהיות ונפשו חשקה בתורה, מוכן הוא להוסיף לו על דמי שלבו מודו, עוד סכום שם 'שלושה גדולים' - מטבע בימים ההם, עבור כל דף מהמקרא שילמד עמו, מלבד מן שלומדים בחי"ד. 'מאיין לך בני כסף לשלם?' שאל המלמד את הילד הקטן.

"מדאי פעם אני מקבל כמה פרוטות מאמי, לקנות עוגיה, פרי, וכדומה, ואיני זקוק לממתקים אלו... משתוקק אני ללמד עוד ועוד. ואם אכל מהדמי כפי להוסיף ולהתעלות עוד בלמוד התורה זה עדיף אצלי" השיב נחמן הקטן.

גם אנו נלמד להתמסר לתורה, בכל לבנו ונפשנו. מחג השביעות נקבל על עצמנו מחדש את התורה - פעם ישראל אז, ונבריי: 'נעשה ונשמע'.